

Sygn. akt XVII Amc 39/01

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 maja 2002 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Antymonopolowy

w składzie następującym:

Przewodniczący-Sędzia SO Ewa Pisula-Dąbrowska

Protokolant Rafał Stankiewicz

po rozpoznaniu w dniu 13 maja 2002 r. w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa

przeciwko BIG Bank Gdański S.A. w Warszawie

o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone

- 1) uznaje za niedozwolone i zakazuje stosowania przez BIG Bank Gdański S.A. z siedzibą w Warszawie postanowienie wzorca Taryfa Prowizji i Opłat Bankowych BIG Banku Gdańskiego S.A. pobieranych od osób fizycznych nie prowadzących działalności gospodarczej o treści następującej „wypląty gotówkowe z konta osobistego – 2 zł” – tj. pkt 4 i pkt 4.1.1.,
- 2) oddala powództwo w pozostałym zakresie,
- 3) znosi między stronami koszty postępowania,
- 4) zarządza publikację wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt strony pozwanej.

/-/ SSO Ewa Pisula-Dąbrowska

Uzasadnienie

Powódka – wniosła o uznanie za niedozwolone stosowanych w umowach z konsumentami przez pozwaną BIG Bank Gdański S.A. w Warszawie postanowień wzorca pod nazwą „Taryfa Prowizji i Opłat Bankowych

BIG Banku Gdańskiego S.A. pobieranych od osób fizycznych nie prowadzących działalności gospodarczej” o treści następującej „wpłaty gotówkowe z konta osobistego – 2 zł” tj. pkt 4 i pkt 4.1.1., oraz „prowadzenie konta osobistego rachunku osobistego 2,50 miesięcznie” tj. pkt 2.1.

Powódka zaskarżyła w/w postanowienia wzorca stosowane przez stronę pozwaną wywodząc, iż z istoty umowy prowadzenia rachunku bankowego – art. 726 k.c. nie wynika, iż pozwany bank za prowadzenie rachunku bankowego oraz za wypłatę gotówki z konta osobistego ma prawo pobierać opłatę lub prowizję. Powódka wywodziła, że pobieranie opłat od konsumentów z tytułu wypłaty środków pieniężnych z konta osobistego narusza ekwiwalentność świadczeń obu stron stosunku zobowiązaniowego. Wprowadzenie opłat w okienku kasowym z tytułu wypłaty własnych pieniędzy zdaniem powódki obciąża przede wszystkim osoby starsze nie potrafiące obsługiwać urządzeń bankomatowych. Pobieranie przez bank opłat za prowadzenie rachunku osobistego i wypłatę gotówki w ocenie strony powodowej narusza dobre obyczaje, przekracza granicę swobody kontraktowania, jest sprzeczne z prawem oraz zasadami współżycia społecznego a nadto narusza podstawowe uprawnienie posiadacza rachunku i obowiązki przechowawcy – banku w ramach umowy. Powódka podniosła, iż za korzystanie z jej pieniędzy korzyść uzyskuje tylko bank obniżając swoje ogólne koszty prowadzenia działalności związanych z obsługą.

Nadto wywodziła, iż prawidłowa wykładnia Prawa bankowego – uprawniająca bank do pobierania opłat i prowizji powinna być zgodna z normami kodeksu cywilnego, który uszczegóławia uprawnienia banku względem posiadacza rachunku na gruncie umowy rachunku bankowego.

Strona powodowa prezentowała stanowisko, iż prowadzenie rachunku bankowego i wypłata środków pieniężnych są podstawowymi elementami umowy rachunku bankowego bez których nie możliwa byłaby realizacja samej umowy. Możliwość swobodnej, nieobciążonej wypłaty środków pieniężnych gwarantują bowiem przepisy kodeksu cywilnego tj. art. 726 k.c. i art. 845 k.c. W ocenie

strony powodowej zwrot zdeponowanych środków pieniężnych w banku nie może być uzależniony od pobierania opłaty albowiem obowiązek wypłaty środków pieniężnych w gotówce wynika z podstawowych praw i obowiązków stron umowy rachunku bankowego.

Powódka wywodziła, iż sprzeczne z dobrymi obyczajami jest dwukrotne pobieranie – uzyskiwanie przez bank odpłatności od posiadacza rachunku z dwóch źródeł – z tytułu korzystania z pieniędzy deponenta-konsumenta, oraz z tytułu pobierania prowizji, opłat z tytułu depozytu owych pieniędzy i ich wypłaty. Takie działanie banku-przedsiębiorcy rażąco w jej ocenie narusza interesy konsumenta.

W konkluzji domagała się uznania określonych w sentencji wyroku postanowień wzorca za niedozwolone.

Strona pozwana BIG Bank Gdański S.A. z siedzibą w Warszawie wniosła o oddalenie powództwa i powołała się na art. 110 ustawy Prawa bankowego, który zawiera katalog czynności, za które bank uprawniony jest pobierać wynagrodzenie w formie prowizji lub opłat. Pozwana wywodziła, iż treść art. 726 k.c. nie wyklucza prawa banku jako depozytariusza środków pieniężnych do pobierania opłat będących ekwiwalentem kosztów banku z tytułu wypłat z rachunku. Pozwana prezentowała pogląd, iż umowa rachunku bankowego jest umową dwustronnie odpłatną – z jednej strony bank płaci klientowi oprocentowanie, a z drugiej strony pobiera opłaty za czynności związane z prowadzeniem rachunku bankowego. Odpłatny charakter umowy rachunku bankowego potwierdza w jej ocenie treść art. 54 ust. 3 Prawa bankowego. Pozwana podkreśliła, iż żaden przepis nie wyłącza możliwości zawarcia umowy rachunku bankowego o odpłatnym charakterze, a zatem bank ma prawo proponować konsumentom zawarcie umów rachunku bankowego o odpłatnym charakterze.

W konkluzji strona pozwana wywodziła, iż w przypadku umów rachunku bankowego o charakterze dwustronnie odpłatnym wynagrodzenie banku za prowadzenie rachunku i operacje rozliczeniowe stanowi główne świadczenie przysłu-

gujące bankowi od posiadacza rachunku a zatem niedopuszczalna jest kontrola wzorca umownego w zakresie głównych świadczeń stron (art. 385¹ § 1 k.c.) i żądanie objęte pozwem pozostaje poza zakresem kognicji Sądu.

Z ostrożności procesowej strona pozwana podniosła, iż powód nie wykazał naruszenia przez Bank interesów konsumenta i dobrych obyczajai.

Rozpoznając sprawę Sąd Antymonopolowy ustalił i zważył co następuje:

Stan faktyczny w sprawie jest bezsporny.

Za prowadzenie rachunku bankowego – prowadzenie konta osobistego pozwany bank pobiera od klienta konsumenta opłatę w kwocie 2,50 zł miesięcznie, zaś za wypłatę gotówkową z konta osobistego opłatę w wysokości 2 zł – vide „Taryfa Prowizji i Opłat Bankowych BIG Banku Gdańskiego S.A. pobieranych od osób fizycznych nie prowadzących działalności gospodarczej” (k. 16, 17).

Bezsporne i niekwestionowane jest, iż strona pozwana posługuje się wzorcem umowy prowadzenia konta osobistego (k. 72). Na mocy § 12 tegoż wzorca umowy za czynności związane z obsługą konta Bank pobiera opłaty określone w „Taryfie Prowizji i Opłat Bankowych BIG Banku Gdańskiego S.A.” Taryfa ta stanowi zatem integralna część umowy prowadzenia konta osobistego.

Istotą sporu było ustalenie i stwierdzenie czy postanowienia wzorca dotyczące pobierania przez Bank w obrocie z konsumentami opłat za prowadzenie rachunku i wypłaty z konta stanowią niedozwolone postanowienia umowne.

Katalog niedozwolonych postanowień umownych zawiera art. 385³ k.c. Nie jest to jednak katalog zamknięty przemawia za tym użyte przez ustawodawcę w art. 385³ k.c. (zdanie pierwsze) określenie „w szczególności” i treść klauzuli generalnej – art. 385¹ § 1 k.c.

W niniejszej sprawie Sąd orzekł na podstawie klauzuli generalnej zawartej w art. 385¹ § 1 k.c. Zgodnie z treścią art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszają jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie do-

tyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Bezsporne i niekwestionowane w sprawie jest, iż powódka jest konsumentem w rozumieniu art. 384 k.c. i przedstawiony jej wzorzec umowy nie był z nią indywidualnie uzgadniany. Należało zatem jedynie ocenić czy pobierane przez pozwanego Bank kwestionowane opłaty stanowią świadczenie główne stron oraz czy pobieranie tych opłat rażąco narusza interesy konsumenta i jest sprzeczne z dobrymi obyczajami. W ocenie Sądu pobieranie przez pozwanego Bank przedmiotowych opłat i prowizji za prowadzenie rachunku konta osobistego i wypłat środków pieniężnych z tego konta nie stanowi świadczenia głównego stron.

Zgodnie z art. 725 k.c. przez umowę rachunku bankowego bank zobowiązuje się względem posiadacza rachunku, na czas oznaczony lub nie oznaczony, do przechowywania jego środków pieniężnych oraz do przeprowadzenia na jego zlecenie rozliczeń pieniężnych. Świadczenia banku polegają zatem na przechowywaniu pieniędzy i przeprowadzaniu rozliczeń pieniężnych. I są to podstawowe obowiązki banku. Inne obowiązki, a także dalsze regulacje bardziej szczegółowe wynikają z przepisów szczególnych – np. Prawa bankowego, regulaminów, taryf. Przepisy szczególne nie określają jednak głównych świadczeń stron, nie są istotnymi elementami zasadniczej umowy. Zauważyć należy, iż przepisy tytułu XX umowa rachunku bankowego art. 725 k.c. – 733 k.c. nie określają i nie wymieniają żadnych obowiązków posiadacza rachunku bankowego dotyczących odpłatności na rzecz banku. Trudno zgodzić się z poglądem, że istotne elementy umowy cywilnej określają przepisy szczegółowe – pozakodeksowe. Przepisy *lex specialis* z natury swej precyzują, uszczegółwiają, konkretyzują lecz nie określają głównych świadczeń stron.

Reasumując Sąd uznał za bezzasadny zarzut strony pozwanej, iż opłaty i prowizje pobierane przez bank stanowią świadczenia główne umowy a zatem kognicja Sądu jest niedopuszczalna w świetle art. 385¹ § k.c.

Uznając, iż pobierane przez bank opłaty i prowizje nie stanowią głównych świadczenia stron pozostało odnieść się do kwestii naruszenia interesów konsumentów i naruszenia dobrych obyczajów przez pozwany bank.

W ocenie Sądu pobieranie opłat za prowadzenie rachunku bankowego samo w sobie nie narusza przepisów prawa, interesów konsumentów i dobrych obyczajów. Przepisy szczegółowe art. 110 Prawa bankowego stanowią, że bank może pobierać prowizje z tytułu wykonywanych czynności bankowych oraz opłat za wykonywanie innych czynności Powyższe sformułowanie „za wykonywanie innych czynności” upoważnia – daje podstawę bankowi do ustalenia w przepisach szczegółowych – regulaminach, taryfach za jakie czynności banku i w jakiej wysokości bank pobiera opłaty i prowizje. Reasumując, zdaniem Sądu, fakt pobierania przez bank opłat z tytułu prowadzenia rachunku znajduje uzasadnienie i podstawę prawną w przepisach prawnych – art. 110 Prawa bankowego. Z tych względów powództwo w tym zakresie Sąd oddalił.

Sąd uwzględnił powództwo w zakresie uznania za niedozwolone postanowień wzorca dotyczących pobierania opłat z tytułu każdorazowej wypłaty środków pieniężnych z konta osobistego.

Uwzględniając w tej części żądanie Sąd miał na uwadze rażące naruszenie interesów konsumenta kształtujące jego prawa w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami. Po pierwsze Sąd stanął na stanowisku, iż skoro bank pobiera zryczałtowaną opłatę miesięczną w wysokości 2,50 zł miesięcznie za prowadzenie konta osobistego to w pojęciu „prowadzenie konta” mieszczą się czynności wpłat i wypłat środków pieniężnych.

Pobieranie więc oddzielnej dodatkowej opłaty w wysokości 2 zł z tytułu wypłaty środków pieniężnych z konta i jednocześnie pobieranie stałej opłaty miesięcznej z tytułu prowadzenia konta oznacza, że za te same czynności bank pobiera dwukrotnie opłatę co rażąco narusza interesy konsumenta i jest sprzeczne z dobrymi obyczajami. W praktyce oznaczać to może, że konsument zamiast zyskać oprocentowanie z tytułu umowy rachunku bankowego w rzeczywistości

je traci co jest sprzeczne z zasadą ekwiwalentności świadczeń. Przy założeniu, że konsument na koncie osobistym oprocentowanym 5% rocznie przez cały rok kalendarzowy posiada nieprzerwanie kwotę 1.000 zł wysokość rocznych odsetek wyniesie 50 zł co stanowi ca 4,01 zł miesięcznie. Dokonując zaś miesięcznie 4 wypłat z konta osobistego zobowiązany jest zapłacić bankowi 8 zł z tytułu opłat (2 zł za każdą wypłatę zgodnie z taryfą) i 2,50 zł z tytułu opłaty za prowadzenie rachunku. Oznacza to w praktyce, że konsument nie otrzymuje od banku oprocentowania w kwocie 4 zł miesięcznie co już jest rażącym naruszeniem jego interesów i dobrych obyczajów dodatkowo tracąc kolejne 4 zł miesięcznie z tytułu pobieranych opłat za wypłatę gotówki i 2,50 zł z tytułu opłaty miesięcznej za prowadzenie konta osobistego.

Powyższa stymulacja w sposób jednoznaczny obrazuje, że bank kosztem konsumenta uzyskuje nieuzasadnione korzyści przerzucając w ukrytej formie koszty prowadzenia swojej działalności gospodarczej na konsumentów. W konsekwencji bank w majestacie regulaminów, taryf, opłat i prowizji nie wypłaca należnego konsumentowi oprocentowania doprowadzając do sytuacji w której konsument swoim kosztem finansuje jego działalność gospodarczą. W efekcie pobierane przez bank opłaty przynoszą mu nieuzasadnione korzyści kosztem konsumenta z naruszeniem zasady ekwiwalentności świadczeń.

Z ostrożności odnieść należy się do zarzutu strony pozwanej dotyczącej swobody zawierania umów. Zgodnie z art. 353¹ k.c. strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współzycia społecznego. Treść tegoż artykułu podobnie jak art. 5 k i art. 58 k.c. stanowią zasady ogólne kontroli umów.

Przepis art. 385¹ § 1 k.c. jest przepisem stosunkowo nowym w polskim prawie szeroko wprowadzającym kontrolę treści umowy. Przepis ten zawiera klauzulę generalną dotyczącą wszelkich umów pozbawionych uzgodnień w rozpatrywanej sprawie zawartej z użyciem wzorca. Tego rodzaju ujęcie (klauzula general-

na) uzupełniona listą często spotykanych klauzul narzucanych standardowo, o „domniemanej” abuzywności jest wzorowane na dyrektywie 93/13. Domniemanie braku uzgodnienia indywidualnego dotyczy klauzul przyjętych z wzorca – art. 385¹ § 3 k.c. W Polsce przepisy o klauzulach abuzywnych (wzorcach) – art. 385¹ § 1 k.c. dotyczą tylko umów z udziałem konsumentów – vide „Ochrona niektórych praw konsumentów” Ewa Łętowska – Wydawnictwo H.Beck Warszawa 2001 r. str. 96-98. A zatem zasada swobody zawierania umów staje się podrzędna w stosunku do klauzuli generalnej określonej w art. 385¹ § 1 k.c. – stanowiącej podstawą rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie.

Reasumując, Sąd uznał, iż postanowienia wzorca umowy stosowane przez pozwaną bank dotyczące pobierania opłat za wypłaty gotówkowe z konta osobistego wyczerpują legalną definicję klauzul niedozwolonych albowiem kształtują prawa posiadacza rachunku konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają jego interesy.

Mając powyższe na uwadze orzeczono jak w sentencji.

Publikację wyroku zarządzono na podstawie art. 479⁴⁴ k.p.c.

O kosztach orzeczono stosowanie do art. 100 k.p.c.

/-/ SSO Ewa Pisula-Dąbrowska